

WEZKO.5011.1216.2026

Warszawa, 22 października 2026 r.

Państwo
Violetta Kalka
Agata Kempa
Aleksandra Korczak
Joanna Lisiewicz
Paweł Lęcki
Dariusz Martynowicz
Marek Pedyński
Wojciech Rzehak
Weronika Szelęgiewicz
Piotr Szwed
Łukasz Tupacz

Szanowni Państwo,

dziękuję za Państwa stanowisko przedstawione w liście otwartym z 31 sierpnia 2026 r. Jestem otwarty na dialog z Państwem w kwestii dotyczącej egzaminów zewnętrznych. Zarówno dla Państwa, jak i dla nas najważniejsze jest dobro zdających, dlatego z uwagą będę pochylać się nad wszystkimi propozycjami, które to dobro mają na celu.

W dalszej części odniosę się do kwestii merytorycznych poruszonych przez Państwa w liście otwartym. Aby zachować porządek wyводу, w niniejszym piśmie przywołam najpierw zapisy z Państwa listu, a następnie przedstawię stanowisko CKE w odniesieniu do następujących zagadnień:

1. zasady oceniania wypracowania na egzaminie maturalnym z języka polskiego – poziom podstawowy i poziom rozszerzony
2. przepisy prawa w zakresie przeprowadzania próbnych egzaminów maturalnych przez CKE
3. procedura rozpatrywania wniosków o weryfikację sumy punktów
4. Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego
5. podsumowanie.

Z kolei w celu zwiększenia komunikatywności odpowiedzi będę się posługiwał umownymi nazwami dokumentów wymienionych poniżej:

- Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego i technikum – załącznik nr 1 do [rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r.](#) (Dz. U. poz. 1019) – w dalszej części zwana „podstawą programową”
- [Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego \(część ustna oraz część pisemna na poziomie podstawowym\) od roku szkolnego 2024/2025](#) – w dalszej części zwany „Informatorem PP”
- [Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego \(część pisemna na poziomie rozszerzonym\) od roku szkolnego 2024/2025](#) – w dalszej części zwany „Informatorem PR”.

1. Zasady oceniania wypracowania na egzaminie maturalnym z języka polskiego – poziom podstawowy i poziom rozszerzony

1.1. Państwa stanowisko:

Od wprowadzenia w 2023 roku nowej formuły egzaminu maturalnego minęło już kilka sesji egzaminacyjnych. Można zatem oczekiwać, że sposób rozumienia i stosowania podstawowych kryteriów oceniania będzie coraz bardziej stabilny, przewidywalny i jednoznaczny zarówno dla uczniów i nauczycieli, jak i dla egzaminatorów. Tymczasem doświadczenia kolejnych sesji wskazują, że kryteria są często interpretowane w bardzo subiektywny sposób. Naszym zdaniem za ten stan rzeczy odpowiada Centralna Komisja Egzaminacyjna, która powinna stać na straży zasad oceniania, a poddaje te zasady reinterpretacjom w sposób nietransparentny. Szczególne wątpliwości budzą przypadki, w których istotne dla punktacji objaśnienia sposobu stosowania kryteriów oceny wypracowań są przedstawiane dopiero po przeprowadzeniu egzaminu podczas szkoleń egzaminatorów poprzedzających sprawdzanie prac. Mówiąc metaforycznie, maturzysta znajduje się wówczas w sytuacji sportowca biorącego udział w zawodach, w których zasady gry są niejasne, a co gorsza – niektóre z nich ustala się już po zakończeniu rozgrywki.

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

Dziękuję za podniesienie niezwykle ważnej kwestii spójności i przewidywalności oceniania wypracowań maturalnych. Chcę jednoznacznie zapewnić, że zasady oceniania zadań zawarte w Informatorach PP i PR pozostają niezmiennie i wiążące. Celem corocznych szkoleń przedegzaminacyjnych jest podnoszenie standardów oceniania i **wyrównywanie sposobu stosowania tych standardów przez egzaminatorów w całej Polsce**, tak aby odpowiedzi zdających były oceniane rzetelnie i obiektywnie. Dlatego materiał ćwiczeniowy

dla egzaminatorów jest tak opracowywany, żeby służył przypomnieniu i utrwaleniu zapisów w zasadach oceniania.

W sesji egzaminacyjnej przeprowadzonej w 2026 r. nie zmieniono sposobu stosowania zasad oceniania wypracowania maturalnego z języka polskiego na poziomie podstawowym oraz na poziomie rozszerzonym. Zgodnie z zapisami w Informatorze PP oraz w Informatorze PR, w procesie oceniania prac zdających na obu poziomach przydziela się punkty w następujących kryteriach:

- kryterium 1. *Spełnienie formalnych warunków polecenia (SFWP)*
- kryterium 2. *Kompetencje literackie i kulturowe (KLiK)*
- kryterium 3a. *Struktura wypowiedzi*
- kryterium 3b. *Spójność wypowiedzi*
- kryterium 3c. *Styl wypowiedzi*
- kryterium 4a. *Zakres i poprawność środków językowych*
- kryterium 4b. *Poprawność ortograficzna*
- kryterium 4c. *Poprawność interpunkcyjna.*

Wskazówki dotyczące sposobu rozumienia i interpretowania kryteriów 1.–4a. znajdują się w tzw. wyjaśnieniach do powyższych kryteriów. Wyjaśnienia zamieszczono na szarych polach pod tabelami z opisem, za które elementy pracy będą przyznawane punkty w danym kryterium. Poniżej podaję numery stron, na których w Informatorze PP oraz w Informatorze PR zawarto wyjaśnienia do kryteriów:

- [Informator PP](#) (s. 37–38, 40–42, 44, 45–46, 48)
- [Informator PR](#) (s. 18–19, 21–24, 26, 27–28, 30).

1.2. Państwa stanowisko:

Gdy tegorocznym maturzyści wybierali temat wypracowania „Wpływ pracy na człowieka i na otaczającą go rzeczywistość”, mogli opierać się między innymi na doświadczeniach wynikających z wcześniejszych materiałów CKE, w tym z próbnego egzaminu maturalnego z 2023 roku. Jednym z zaproponowanych wówczas tematów był: „Wierność tradycji a szukanie nowych dróg – różne postawy życiowe”. Temat ten, podobnie jak temat z sesji 2026, składał się z dwóch powiązanych ze sobą członów. W materiałach dotyczących próbnej matury z 2023 roku dopuszczano sposób organizowania wypowiedzi, w którym zdający mógł w jednej części pracy omówić kwestię wierności tradycji na podstawie wybranego utworu, a następnie, wykorzystując kolejny tekst literacki, rozwinąć zagadnienie poszukiwania nowych dróg. Dla wielu uczniów i nauczycieli tego rodzaju rozwiązanie stanowiło istotny punkt odniesienia przy przygotowywaniu do egzaminu i konstruowaniu wypowiedzi argumentacyjnej.

W przypadku egzaminu w 2026 roku sposób stosowania kryterium funkcjonalności wymagał natomiast, aby każdy z wykorzystywanych utworów odnosił się do pełnego zakresu problemu sformułowanego w temacie. W konsekwencji zdający, który zastosował sposób organizacji argumentacji znany z wcześniejszych materiałów CKE, mógł nie uzyskać pełnej punktacji za funkcjonalne wykorzystanie danego tekstu literackiego. Nie rozstrzygamy w tym miejscu, który ze sposobów rozumienia realizacji tematu jest bardziej właściwy. Zwracamy jednak uwagę na problem ciągłości standardu. Jeżeli wcześniejsze oficjalne materiały CKE mogły prowadzić uczniów i nauczycieli do określonego sposobu konstruowania wypowiedzi, istotna zmiana sposobu oceniania realizacji podobnie skonstruowanego tematu powinna zostać wcześniej jednoznacznie zakomunikowana.

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

Co roku w uszczegółowieniach do poszczególnych tematów wypracowania na każdym poziomie przedstawia się zakres merytoryczny problemu określonego w temacie. Zgodnie z koncepcją egzaminu od 2023 r., każdy temat ma co najmniej dwa aspekty zakresu merytorycznego. Uszczegółowienia do danego tematu są ustalane w zależności od sformułowania tego tematu – dlatego nie mogą stanowić uniwersalnej zasady mającej zastosowanie przy ocenianiu wypracowań na każdy temat. Różne sformułowanie tematów implikuje różnice w uszczegółowieniach.

Zrzut ekranu 1. przedstawia uszczegółowienia w zakresie oceniania funkcjonalności wykorzystania w wypracowaniu utworów literackich dotyczące tematu **Wierność tradycji a szukanie nowych dróg – różne postawy życiowe**, przywołanego przez Państwa w liście.

ZRZUT EKRANU 1. Test diagnostyczny w grudniu 2023 – uszczegółowienia do tematu 2. zamieszczone w zasadach oceniania wypracowania na poziomie podstawowym

4. Zgodnie z poleceniem zdający powinien w pracy rozważyć problem wierności tradycji i szukania nowych dróg. Jeżeli zdający <u>w całej pracy</u> omawia tylko wierność tradycji albo tylko szukanie nowych dróg, wówczas: a) jeden utwór literacki można uznać jako wykorzystany <u>w pełni funkcjonalnie</u>b) drugi utwór literacki można uznać jako wykorzystany co najwyżej <u>częściowo funkcjonalnie</u>.5. Zdający może zrealizować temat, odwołując się do utworów literackich w różny sposób, np.: a) wierność tradycji omówić w odniesieniu do jednego utworu literackiego, a szukanie nowych dróg – na przykładzie innego utworu literackiego; każdy utwór można uznać jako wykorzystany <u>w pełni funkcjonalnie</u>b) wybrać dwa utwory literackie i omówić wierność tradycji <u>oraz</u> szukanie nowych dróg w odniesieniu do każdego z tych utworów; każdy utwór można uznać jako wykorzystany <u>w pełni funkcjonalnie</u>.

Uszczegółowienia dotyczące powyższego tematu są zgodne ze środkami językowymi, w tym – z interpunkcyjnymi, użytymi w temacie. W temacie zawarto spójnik „a” wskazujący,

że w rozważaniach trzeba skonfrontować postawę świadczącą o wierności tradycji z postawą świadczącą o szukaniu nowych dróg. Konieczność skonfrontowania tych postaw wzmocniono również doprecyzowaniem *różne postawy życiowe* wprowadzonym po myślniku. Środki językowe użyte w temacie sygnalizują zatem, że rozważania mają dotyczyć różnych postaw konfrontowanych w toku wyводу. Dlatego do pełnej funkcjonalności utworu literackiego wystarczy omówienie jednej z postaw, przy czym jeżeli zdający w całej pracy – odwołując się do utworów literackich – pisze o takiej samej postawie (np. tylko o wierności tradycji), wówczas tylko jeden utwór ocenia się jako wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – jako wykorzystany co najwyżej częściowo funkcjonalnie.

W maju 2026 r. uszczegółowienia do tematu 1. ***Wpływ pracy na człowieka i na otaczającą go rzeczywistość*** zostały ustalone adekwatnie do sposobu sformułowania tematu. Konstrukcja tematu nie była analogiczna do konstrukcji tematu *Wierność tradycji a szukanie nowych dróg – różne postawy życiowe*. Zrzut ekranu 2. przedstawia uszczegółowienia w zakresie oceniania funkcjonalności wykorzystania w wypracowaniu utworów literackich dotyczące tematu ***Wpływ pracy na człowieka i na otaczającą go rzeczywistość***.

ZRZUT EKRANU 2. Egzamin maturalny w maju 2026 – uszczegółowienia do tematu 1. zamieszczone w zasadach oceniania wypracowania na poziomie podstawowym

4. Utwór literacki uznaje się za wykorzystany <u>w pełni funkcjonalnie</u>, jeżeli zdający w argumentacji omówił: a) wpływ pracy na człowieka
ORAZb) wpływ pracy na rzeczywistość otaczającą człowieka.5. Utwór literacki uznaje się za wykorzystany <u>częściowo funkcjonalnie</u>, jeżeli zdający w argumentacji omówił:<ol style="list-style-type: none">a) wpływ pracy na człowieka
ALBOb) wpływ pracy na rzeczywistość otaczającą człowieka.6. Jeżeli w wypracowaniu zdający uznaje, <u>że praca nie wpływa na człowieka</u> albo <u>że praca nie wpływa na rzeczywistość otaczającą człowieka</u>, wówczas utwór literacki można uznać za wykorzystany co najwyżej częściowo funkcjonalnie. |
|--|

W temacie zawarto spójnik „i” oraz zaimek „go” odnoszący się do człowieka. Środki językowe zastosowane w temacie wskazują zatem, że w pracy należy rozważyć (1) aspekt wpływu pracy na człowieka oraz (2) aspekt wpływu pracy na rzeczywistość otaczającą tego człowieka. Dlatego pełna funkcjonalność utworu literackiego wymagała odniesienia się do każdego z tych aspektów. Analogiczne rozstrzygnięcie znajduje się w uszczegółowieniach do tematu ***Bunt i jego konsekwencje dla człowieka*** (egzamin w maju 2024 r.). Konstrukcja tego tematu – tak jak konstrukcja tematu 1. z tegorocznego arkusza wykorzystanego w terminie głównym – zawiera koniunkcję, co sygnalizuje, że obydwa aspekty tematu

(aspekt 1. – bunt; aspekt 2. – konsekwencje buntu dla człowieka) składają się na pełne zagadnienie, które wymaga łącznej, a nie – rozłącznej analizy w toku wyводу.

Zrzut ekranu 3. przedstawia uszczegółowienia w zakresie oceniania funkcjonalności wykorzystania w wypracowaniu utworów literackich dotyczące tematu ***Bunt i jego konsekwencje dla człowieka***.

ZRZUT EKRANU 3. Egzamin maturalny w maju 2024 – uszczegółowienia do tematu 1. zamieszczone w zasadach oceniania wypracowania na poziomie podstawowym

5. Utwór literacki uznaje się za wykorzystany <u>w pełni funkcjonalnie</u>, jeżeli zdający w argumentacji: a) przedstawił bunt (np. sprzeciw/namawianie do sprzeciwu) jednostki/zbiorowości ORAZb) omówił konsekwencje buntu dla jednostki/zbiorowości.6. Utwór literacki uznaje się za wykorzystany <u>częściowo funkcjonalnie</u>, jeżeli zdający w argumentacji: a) przedstawił bunt (np. sprzeciw/namawianie do sprzeciwu) jednostki/zbiorowości ALBOb) omówił konsekwencje buntu dla jednostki/zbiorowości.

W maju 2026 r. zastosowano zatem sposób oceniania funkcjonalności wykorzystania utworów literackich w wypracowaniach zdających adekwatnie do konstrukcji tematu 1. Jednocześnie przedstawiona powyżej analiza tematów dowodzi, że taki sposób oceniania prac zdających został uprzednio wdrożony, np. przy ocenianiu realizacji tematu o buncie w 2024 r.

1.3. Państwa stanowisko:

Podobne wątpliwości dotyczą także innych elementów egzaminu, na przykład sposobu oceniania notatki syntetyzującej, jeżeli aktualne zasady różnią się w istotnych punktach od sposobu przedstawianego we wcześniejszych materiałach szkoleniowych.

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

W 2026 r. nie uległy zmianie zasady oceniania notatki syntetyzującej w kryterium *Treść*. Pod kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna* umieszczono natomiast uwagę 2. (zrzut ekranu 4.), określającą sposób oceniania poprawności ortograficznej w rozwiązaniach zdających w związku ze zmianami zasad pisowni polskiej wprowadzonymi przez Radę Języka Polskiego od 1 stycznia 2026 r. oraz zgodnie z [Informacją dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 20 sierpnia 2025 r. dotyczącą oceniania poprawności ortograficznej w pracach egzaminacyjnych egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego i egzaminów eksternistycznych](#) (zrzut ekranu 5.).

ZRZUT EKRANU 4.

Zasady oceniania rozwiązań zadań

Uwagi.

- 1) Jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.
- 2) W latach 2026–2030 poprawne jest stosowanie przez zdającego zarówno pisowni zgodnej z zasadami ortografii obowiązującymi do 31 grudnia 2025 r., jak i pisowni zgodnej z zasadami wprowadzonymi od 1 stycznia 2026 r. Zdający zachowa poprawność pisowni, jeżeli wybierze jedną z norm dla pisowni określonego wyrazu i będzie stosował ją konsekwentnie w całej notatce. Egzaminator zaznaczy błąd ortograficzny tylko wtedy, gdy w tej samej notatce ten sam wyraz zostanie zapisany na dwa różne sposoby (np. raz *Białostoczanin*, a raz *białostoczanin*).

ZRZUT EKRANU 5.

Informacja dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 20 sierpnia 2025 r. dotycząca oceniania poprawności ortograficznej w pracach egzaminacyjnych egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego i egzaminów eksternistycznych

W związku z uchwałami Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, określającymi zmiany zasad ortografii obowiązujące od 1 stycznia 2026 r. (<https://rjp.pan.pl/>), uprzejmie informuję, że **w latach 2026–2030** w ocenie poprawności ortograficznej w pracach egzaminacyjnych egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego oraz egzaminów eksternistycznych akceptowane będą zarówno obecnie obowiązujące, jak i nowe zasady zapisu.

Nowe zasady ortografii, określone w ww. uchwałach, będą jedynymi obowiązującymi począwszy **od roku 2031**.

dr hab. Robert Zakrzewski

Dyrektor

Należy podkreślić, że sposób oceniania notatki syntetyzującej był jasno komunikowany i szczegółowo objaśniany od początku wprowadzenia egzaminu maturalnego z języka polskiego w Formule 2023. Świadczy o tym choćby [materiał informacyjno-szkoleniowy dotyczący tej formy wypowiedzi](#), opublikowany na stronie CKE w 2022 r. Adresatami materiału są nie tylko nauczyciele języka polskiego, lecz także uczniowie szkół ponadpodstawowych – dlatego dokument zawiera ćwiczenia w zakresie:

- analizowania tekstów nieliterackich będących podstawą do napisania notatki syntetyzującej

- wyszukiwania w tekście kluczowych informacji pozwalających określić stanowisko autora danego tekstu względem zagadnienia określonego w temacie notatki
- konfrontowania stanowisk autorów tekstów, tzn. dostrzegania podobieństwa i/lub różnic albo zauważania różnorodności aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki – w zależności od treści zestawionych tekstów.

Zrzut ekranu 6. jest reprezentatywny dla ćwiczeń proponowanych w przywołanym materiale CKE poświęconym notatce syntetyzującej.

ZRZUT EKRANU 6.

Notatka syntetyzująca

Etap 5. Zredagowanie notatki syntetyzującej

Poniżej przedstawiono jeden ze sposobów przygotowywania notatki.

- a) Rozpoczynamy od zdania wprowadzającego, uogólniającego problematykę podejmowaną przez oba teksty:

Walter Isaacson oraz Hugo Steinhaus podjęli próbę określenia działań, które sprzyjałyby rozwojowi nauki.

- b) Teraz przechodzimy do ukazania cech wspólnych dla obu tekstów:

Oba teksty opisują znaczenie teorii i empirii oraz korzyści płynące z połączenia tych dwóch elementów. Autorzy uważają, że współlistnienie i współdziałanie doświadczeń i teorii mogą przyczynić się do uzyskania lepszych rezultatów.

- c) Następnie pokazujemy różnice w stanowiskach obu autorów.

Różni ich sposób prowadzenia wywodu: Isaacson stosuje myślenie indukcyjne, czyli na przykładzie jednego artysty/naukowca formułuje uogólnienia, Steinhaus natomiast odwrotnie – od uogólnienia dotyczącego matematyki stosowanej przechodzi do szczegółów. Ponadto różni ich podejście metodologiczne: Isaacson na przykładzie da Vinci postuluje łączenie teorii z empirią, a Steinhaus – współpracę różnych dziedzin nauki.

- d) Notatkę kończymy wnioskiem/konkluzją.

Znalezienie połączenia między teorią i zasadami a obserwacją i doświadczeniem może prowadzić – w opinii obu autorów – do zupełnie nowych wyników naukowych.

Z powyższych zapisów wynika, że sposób oceniania notatki syntetyzującej nie różni się od sposobu przedstawianego we wcześniejszych materiałach szkoleniowych dla nauczycieli i uczniów oraz dla egzaminatorów.

1.4. Państwa stanowisko:

Szczególnie problematyczny jest sposób przygotowania i oceniania egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie rozszerzonym. [...] Po przeprowadzeniu właściwego egzaminu opublikowano natomiast zasady oceniania bardziej rozbudowane niż analogiczne dokumenty dotyczące tych samych kryteriów z poprzednich lat. Zamiast 26 dokument liczył 28 stron. Znalazły się w nim objaśnienia, które nie były w analogiczny sposób eksponowane w zasadach oceniania z poprzednich sesji, a następnie okazały się znaczące dla sposobu oceny prac.

Pod tabelą dotyczącą kategorii Kompetencje literackie i kulturowe (KLiK) zamieszczono między innymi objaśnienie dotyczące „struktury dzieła”. Pojęcie to było obecne w pierwotnym informatorze, jednak objaśnienie to nie zostało zamieszczone w zasadach oceniania publikowanych dla kolejnych sesji.

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

W bieżącym roku zasady oceniania wypracowania na poziomie rozszerzonym liczyły o zaledwie dwie strony więcej względem zasad z poprzednich lat. Wynikało to z konieczności dodania na końcu dokumentu dwóch stron przypominających egzaminatorom zmiany pisowni polskiej wprowadzone przez Radę Języka Polskiego od 1 stycznia 2026 r.:

https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/Arkusze_egzaminacyjne/2026/Jezyk_polski/poziom_rozszerzony/MPOP-R0-100-2605-zasady.pdf, s. 27–28.

Dodanie tych stron wynikało także z [Informacji dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z 20 sierpnia 2025 r. dotyczącej oceniania poprawności ortograficznej w pracach egzaminacyjnych egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego i egzaminów eksternistycznych](#) (zrzut ekranu 5.), do której odniosłem się wcześniej, tj. pkt 1.3.

Centralna Komisja Egzaminacyjna przyjęła rozwiązanie, że w latach 2026–2030 poprawne jest stosowanie przez zdającego zarówno pisowni zgodnej z zasadami ortografii obowiązującymi do 31 grudnia 2025 r., jak i pisowni zgodnej z zasadami wprowadzonymi od 1 stycznia 2026 r. W związku z tym niezbędne okazało się wyposażenie egzaminatorów w narzędzia oceniania ułatwiające im pracę w czasie sprawdzania rozwiązań zdających. Dlatego w 2026 r. zasady oceniania wypracowania – nie tylko na egzaminie maturalnym, lecz także na egzaminie ósmoklasisty – wzbogacono o dwie strony zawierające listę zmienionych reguł ortograficznych z przykładami.

Wobec powyższego nie jest prawdą stwierdzenie, że dokument z zasadami oceniania wypracowania z języka polskiego na poziomie rozszerzonym zawierał więcej stron, ponieważ zmieniono zapisy kryterium 2. *Kompetencje literackie i kulturowe (KLiK)* i uzupełniono je o objaśnienie dotyczące tzw. *struktury utworu*. Dokument zawierał o dwie strony więcej ze względu na konieczność dodania zapisów dotyczących zmiany pisowni polskiej wprowadzonych przez Radę Języka Polskiego od 1 stycznia 2026 r.

Chciałbym tu podkreślić, że objaśnienie sformułowania *struktura utworu* figurowało w tzw. wyjaśnieniach do kryterium 2. od momentu opublikowania Informatora PR, czego potwierdzeniem jest zrzut ekranu 7.

ZRZUT EKRANU 7.

Wyjaśnienia (kryterium 2. – KLiK)

1. Poprzez wykorzystanie utworu rozumie się wykorzystanie znajomości **problematyki utworu** **elementów poetyki tekstu**.
2. Zdający powinien funkcjonalnie wykorzystać w wypracowaniu znajomość trzech utworów literackich, w tym lektury obowiązkowej / lektur obowiązkowych, innego utworu literackiego / innych utworów literackich. Funkcjonalne wykorzystanie znajomości tekstu oznacza przywołanie w wypracowaniu:
 - 1) takich elementów jego struktury, jak np. kreacja świata przedstawionego, motywy, tematy, toposy, aluzje obecne w dziele literackim,
 - 2) **problematyki utworów, w tym np.: ich związku z tradycją literacką, programami epoki, grupy literackiej itp.,**które istotnie wspierają tok rozumowania zdającego, albo dobrze ilustrują to, o czym zdający pisze.

Proszę zauważyć, że już w pierwszym punkcie wyjaśnień do kryterium 2 – *KLiK* zakomunikowano, co oznacza wykorzystanie utworu literackiego w wypracowaniu. Zwrócono uwagę na dwa komponenty: *problematyka utworu* i *elementy poetyki tekstu*. Konsekwencją takiego zapisu jest punkt drugi wyjaśnień, precyzujący, na czym polega funkcjonalne wykorzystanie utworu literackiego w wypracowaniu. I tak w pkt 2.1) wskazano na konieczność przywołania elementów struktury utworów (z podanych przykładów wynika, że są to elementy poetyki tekstu), natomiast w pkt 2.2) dookreślono, że problematyka utworu obejmuje również np. związek utworu z tradycją literacką, z programami epoki, grupy literackiej. W Informatorze PR wyraźnie zakomunikowano zatem, że elementy struktury utworu są uwzględniane w ocenie funkcjonalności wykorzystania w wypracowaniu utworu literackiego. Wróć do tego wątku w częściach 1.5. oraz 1.6. niniejszej odpowiedzi na Państwa list.

W 2026 r. tzw. wyjaśnienia do poszczególnych kryteriów ułożono w dokumencie z zasadami oceniania – analogicznie do ich układu w Informatorze PR, czyli pod tabelkami z punktacją. Układ dokumentu z zasadami oceniania egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym w 2026 r. odzwierciedlono na schemacie 1.

SCHEMAT 1.

Kryterium 1. (tabelka z punktacją)
Wyjaśnienia (kryterium 1. – <i>SFWP</i>)
Kryterium 2. (tabelka z punktacją)
Wyjaśnienia (kryterium 2. – <i>KLiK</i>)
Kryterium 3a. (tabelka z punktacją)
Wyjaśnienia (kryterium 3a – <i>Struktura wypowiedzi</i>)
Kryterium 3b. (tabelka z punktacją)
Wyjaśnienia (kryterium 3b – <i>Spójność wypowiedzi</i>)
Kryterium 3c. (tabelka z punktacją)
Wyjaśnienia (kryterium 3c – <i>Styl wypowiedzi</i>)
Kryterium 4a. (tabelka z punktacją)
Wyjaśnienia (kryterium 4a)
Kryterium 4b. (tabelka z punktacją)
Kryterium 4c. (tabelka z punktacją)

W sesjach egzaminacyjnych 2023–2025 dokument z zasadami oceniania miał inny układ: najpierw zamieszczono w nim tabelki z punktacją, a potem – wyjaśnienia do poszczególnych kryteriów. Układ dokumentu z zasadami oceniania egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie rozszerzonym w latach 2023–2025 przedstawiono na schemacie 2.

SCHEMAT 2.

Kryterium 1. (tabelka z punktacją)
Kryterium 2. (tabelka z punktacją)
Kryterium 3a. (tabelka z punktacją)
Kryterium 3b. (tabelka z punktacją)
Kryterium 3c. (tabelka z punktacją)
Kryterium 4a. (tabelka z punktacją)
Kryterium 4b. (tabelka z punktacją)
Kryterium 4c. (tabelka z punktacją)
Wyjaśnienia (kryterium 1. – <i>SFWP</i>)
Wyjaśnienia (kryterium 2. – <i>KLiK</i>)
Wyjaśnienia (kryterium 3a – <i>Struktura wypowiedzi</i>)

Wyjaśnienia (kryterium 3b – Spójność wypowiedzi)

Wyjaśnienia (kryterium 3c – Styl wypowiedzi)

Wyjaśnienia (kryterium 4a)

Ze względu na różnice w układzie dokumentów z zasadami oceniania objaśnienie sformułowania *struktura utworu* znajduje się w [zasadach z 2026 r.](#) na stronie 14, natomiast w [zasadach z 2025 r.](#) – na stronie 20. Nieprawdziwy jest zatem zarzut, jakoby zasady oceniania egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie rozszerzonym zostały w 2026 r. – w odróżnieniu od praktyki oceniania w latach poprzednich – poszerzone o definicję *struktury utworu*. W obu ujęciach podano analogiczne informacje, tyle że na różnych stronach.

1.5. Państwa stanowisko:

Powstaje zatem pytanie, czy znaczenie, jakie w sesji 2026 nadano temu elementowi przy ocenie funkcjonalnego wykorzystania utworu, było wystarczająco jasno przedstawione uczniom i nauczycielom jeszcze przed przeprowadzeniem egzaminu? Znaczenie pojęcia „struktury dzieła” znalazło wyraźne odzwierciedlenie także w szkoleniach dla egzaminatorów organizowanych przed rozpoczęciem sprawdzania prac. Kwestia ta zajmowała podczas nich istotne miejsce. Egzaminatorom przedstawiono między innymi przykładowe wypracowania, które mieli samodzielnie ocenić. Po wykonaniu ćwiczenia omówiono sposób zastosowania kryteriów. Okazało się, że mimo obecnych w jednej z prac trafnych elementów analizy – w tym zdefiniowania groteski, funkcjonalnego odniesienia do tekstu literackiego poprzez analizę połączenia tragizmu z komizmem oraz sformułowania trafnych wniosków – brak odniesienia w wymaganym zakresie do struktury dzieła skutkowało istotnym obniżeniem punktacji w kategorii KLiK. Przykład ten pokazuje, jak istotne znaczenie dla punktacji nadano podczas sesji 2026 odniesieniu do „struktury dzieła”. Wątpliwości pojawiają się jednak przy zestawieniu tego sposobu interpretowania kryterium z wcześniejszymi oficjalnymi materiałami CKE.

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

Egzamin maturalny z języka polskiego w części pisemnej na poziomie rozszerzonym w Formule 2023 sprawdza: (a) *umiejętność czytania utworów literackich, ich analizowania i syntetyzowania w kontekście historyczno- lub teoretycznoliterackim oraz kulturowym, a także (b) tworzenia wypowiedzi argumentacyjnej (wypracowanie)*¹.

¹ [Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego \(część pisemna na poziomie rozszerzonym\) od roku szkolnego 2024/2025](#), s. 13.

Koncepcja egzaminu daje możliwość wykazania się umiejętnością zredagowania wypowiedzi argumentacyjnej dotyczącej zagadnienia określonego w temacie z wykorzystaniem w toku dowodzenia elementów struktury utworu literackiego oraz problematyki dzieła do odczytania sensów tekstu. Poziom opanowania tej umiejętności jest sprawdzany w kryterium 2.

Kompetencje literackie i kulturowe. W zakresie tego kryterium ocenia się funkcjonalność wykorzystania utworu literackiego. Jak wspomniałem w części 1.4. niniejszego pisma, w Informatorze PR (zasady oceniania wypracowania, s. 21; zrzut ekranu 7.) określono, że wykorzystanie w pracy utworu literackiego uznaje się za w pełni funkcjonalne, jeżeli w wypowiedzi przywołuje się również elementy struktury tego utworu. Zgodnie z zapisami Informatora PR i z wymaganiami szczegółowymi podstawy programowej kształcenia ogólnego przez sformułowanie *struktura utworu* rozumie się takie elementy jak np.: kreacja świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), kreacja narracji, sytuacji lirycznej, toposy, aluzje literackie, konwencje.

Pragnę podkreślić, że wymóg odniesienia się w wypracowaniu maturalnym na poziomie rozszerzonym do struktury utworu miał równie istotne znaczenie od momentu opublikowania Informatora PR, poprzez sesje egzaminacyjne w latach 2023–2025, aż po egzamin w maju 2026 r. Dowodzą tego przede wszystkim uszczegółowienia do tematów wypracowania, zamieszczone w zasadach oceniania egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie rozszerzonym we wszystkich sesjach egzaminacyjnych, które odbyły się począwszy od 2023 r. Poniżej – w formie zrzutów ekranu – przedstawiam uszczegółowienia do wybranych tematów z arkuszy maturalnych przeznaczonych na egzamin w terminie głównym w latach 2023–2026. Zapis, z którego wynikała konieczność omówienia w wypracowaniu elementów struktury utworu, oznaczono zieloną ramką.

ZRZUT EKRANU 8. Egzamin maturalny w maju 2023 r. – uszczegółowienia do tematu 1. zamieszczone w zasadach oceniania wypracowania na poziomie rozszerzonym

Temat 1.

Realizm i fantastyka. Rozważ, jaką funkcję pełni przenikanie się konwencji realistycznej i konwencji fantastycznej w tym samym utworze literackim.

W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej
- innych utworów literackich z dwóch różnych epok
- wybranego kontekstu.

Uszczegółowienia zasad oceniania dotyczące tematu 1.

1. **Wypracowanie** przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli w pracy zdający:
 - a) omówił przenikanie się konwencji realistycznej i konwencji fantastycznej w tym samym utworze literackim bez określania, jaką funkcję pełni to przenikanie
ORAZ
 - b) odwołał się do utworów literackich, w tym lektury obowiązkowej, reprezentujących co najmniej dwie różne epoki.
2. **Utwór literacki** uznaje się za wykorzystany w pełni funkcjonalnie, jeżeli zdający w argumentacji:
 - a) wykazał przenikanie się w jednym utworze elementów konwencji realistycznej i elementów konwencji fantastycznej
ORAZ
 - b) określił funkcje przenikania się w tym utworze konwencji realistycznej i fantastycznej.
3. Rozważenie funkcji przenikania się konwencji realistycznej i fantastycznej wymaga omówienia w wypracowaniu elementów składowych utworu literackiego.

ZRZUT EKRANU 9. Egzamin maturalny w maju 2024 r. – uszczegółowienia do tematu 1. zamieszczone w zasadach oceniania wypracowania na poziomie rozszerzonym

Temat 1.

Synkretyzm w literaturze i jego rola w utworach literackich.

W pracy odwołaj się do:

- lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych na stronach 3 i 4 tego arkusza egzaminacyjnego
- innych utworów literackich z dwóch różnych epok
- wybranego kontekstu.

Uszczegółowienia zasad oceniania dotyczące tematu 1.

1. **Wypracowanie** przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli praca zdającego zawiera:
 - a) fragmenty odnoszące się do synkretyzmu w literaturze bez określania, jaką rolę odgrywa on w utworze literackim
ORAZ
 - b) odwołania do utworów literackich, w tym lektury obowiązkowej, reprezentujących co najmniej dwie różne epoki.
2. **Utwór literacki** uznaje się za wykorzystany w pełni funkcjonalnie, jeżeli zdający w argumentacji:
 - a) omówił synkretyzm w danym utworze literackim
ORAZ
 - b) określił rolę synkretyzmu w tym utworze
ORAZ
 - c) odwołał się do elementów struktury dzieła i problematyki utworu.

ZRZUT EKRANU 10. Egzamin maturalny w maju 2025 r. – uszczegółowienia do tematu 2. zamieszczone w zasadach oceniania wypracowania na poziomie rozszerzonym

Temat 2.

Konwencja oniryczna jako sposób kreowania świata przedstawionego i jej funkcja w tworzeniu znaczeń w danym utworze literackim.

W pracy odwołaj się do:

- lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych na stronach 3 i 4 tego arkusza egzaminacyjnego
- innych utworów literackich
- wybranego kontekstu.

Uszczegółowienia zasad oceniania dotyczące tematu 2.

1. **Wypracowanie** przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli w pracy zdający:
 - a) określił wykorzystanie konwencji onirycznej w kreacji wybranego elementu świata przedstawionego w utworze literackim
ALBO
 - b) określił funkcję konwencji onirycznej w tworzeniu znaczeń w utworze literackim
ORAZ
 - c) odwołał się do lektury obowiązkowej wybranej spośród lektur wymienionych na stronach 3 i 4 arkusza egzaminacyjnego.
2. **Utwór literacki** uznaje się za wykorzystany w pełni funkcjonalnie, jeżeli zdający w argumentacji:
 - a) omówił konwencję oniryczną jako sposób kreowania świata przedstawionego w danym utworze literackim
ORAZ
 - b) określił funkcję konwencji onirycznej w tworzeniu znaczeń danego utworu literackiego
ORAZ
 - c) odwołał się do elementów struktury dzieła i do problematyki utworu.

ZRZUT EKRANU 11. Egzamin maturalny w maju 2026 r. – uszczegółowienia do tematu 2. zamieszczone w zasadach oceniania wypracowania na poziomie rozszerzonym

Temat 2.

Demitologizacja jako sposób kreowania świata przedstawionego i jej funkcja w tworzeniu znaczeń w danym utworze literackim.

W pracy odwołaj się do:

- lektury obowiązkowej – wybranej spośród lektur wymienionych na stronach 3 i 4 tego arkusza egzaminacyjnego
- innych utworów literackich
- wybranego kontekstu.

Uszczegółowienia zasad oceniania dotyczące tematu 2.

1. **Wypracowanie** przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli w pracy zdający:
 - a) określił wykorzystanie demitologizacji w kreacji wybranego elementu świata przedstawionego w utworze literackim
ALBO
 - b) określił funkcję demitologizacji w tworzeniu znaczeń w danym utworze literackim
ORAZ
 - c) odwołał się do lektury obowiązkowej wybranej spośród lektur wymienionych na stronach 3 i 4 arkusza egzaminacyjnego.
2. **Utwór literacki** uznaje się za wykorzystany w pełni funkcjonalnie, jeżeli zdający w argumentacji:
 - a) omówił demitologizację jako sposób kreowania świata przedstawionego w danym utworze literackim
ORAZ
 - b) określił funkcję demitologizacji w tworzeniu znaczeń w danym utworze literackim
ORAZ
 - c) odwołał się do elementów struktury dzieła i do problematyki utworu.

Jak wynika z zapisów na zrzutach ekranu 8.–11., elementy struktury dzieła były uwzględniane w ocenie funkcjonalności utworu literackiego nie tylko w maju 2026 r., lecz także w sesjach egzaminacyjnych z lat ubiegłych. Co więcej – do tego aspektu oceny funkcjonalności wykorzystania utworu przywiązywano taką samą wagę niezmiennie od 2023 r. W tym miejscu warto nadmienić, że w sprawozdaniach z egzaminu maturalnego z języka polskiego, publikowanych na stronie CKE, niejednokrotnie sygnalizowano niewystarczające kompetencje zdających – przystępujących do egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym – w zakresie uwzględniania w argumentacji elementów struktury utworu i zalecano doskonalenie tych umiejętności w procesie dydaktycznym. Stosowne cytaty ze sprawozdań przedstawiono poniżej w formie zrzutów ekranu 12.–14.

ZRZUT EKRANU 12. *Egzamin maturalny z języka polskiego – sprawozdanie za rok 2023*

Sporym problemem okazało się także funkcjonalne wykorzystanie wybranego utworu literackiego, ponieważ abiturienti, formułując argumenty, nie zawsze uwzględniali elementy struktury tekstu, takie jak np. kreacja świata przedstawionego, nie wykazywali się również znajomością konwencji ani wiedzą na temat literackich sposobów nawiązywania do tradycji. Nie zawsze także potrafili uwzględniać funkcjonowanie w literaturze czy kulturze motywów, tematów, toposów czy aluzji literackich, które to elementy struktury utworu znacząco podnoszą jakość argumentacji. Podkreślimy: uwzględnienie w argumentacji elementów struktury i poetyki tekstu oraz sprawne operowanie kategoriami literaturoznawczymi jest warunkiem *sine qua non* dobrego wypracowania na egzaminie maturalnym z języka polskiego na poziomie rozszerzonym.

ZRZUT EKRANU 13. *Egzamin maturalny z języka polskiego – sprawozdanie za rok 2024*

3. W wypracowaniach na poziomie rozszerzonym zbyt często ograniczano się do analizy elementów świata przedstawionego utworu literackiego, a pomijano sposoby kreacji danego utworu i funkcje stosowanych zabiegów kreacyjnych.

ZRZUT EKRANU 14. *Egzamin maturalny z języka polskiego – sprawozdanie za rok 2025*

5. W wypracowaniach na poziomie rozszerzonym zdający bardzo często, zwykle ze szkodą dla realizacji wybranego przez siebie tematu, ograniczali się do opisywania problematyki utworu literackiego na podstawie analizy jego treści. Wobec powyższego zaleca się intensyfikację ćwiczeń służących zwiększaniu świadomości uczniów, że sensy dzieła literackiego wynikają także z elementów struktury.

1.6. Państwa stanowisko:

W „Informatorze o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego (część pisemna na poziomie rozszerzonym) od roku szkolnego 2024/2025”, w którym CKE wyjaśniała uczniom i nauczycielom sposób uzyskiwania maksymalnej liczby punktów w kategorii Kompetencje literackie i kulturowe (KLiK), pojęcie „struktury dzieła” nie było eksponowane w analogiczny sposób jako warunek pełnej funkcjonalności wykorzystania utworu. Dobrym przykładem jest zamieszczone w informatorze wypracowanie poświęcone paraboliczności. Sposób uzasadnienia wysokiej punktacji koncentruje się tam przede wszystkim na funkcjonalnym wykorzystaniu tekstów literackich i ich

powiązaniu z problemem określonym w temacie, a nie na konieczności odrębnego wykazania odniesienia do „struktury dzieła”. W komentarzach wyjaśniających przyznanie maksymalnej punktacji w kategorii Kompetencje literackie i kulturowe (KLiK) czytamy między innymi: „funkcjonalnie wykorzystano odniesienie do przypowieści biblijnych (uniwersalne przesłania przypowieści o synu marnotrawnym i o ślepcach)” oraz „w pełni funkcjonalnie wykorzystano Proces Franza Kafki (analiza paraboliczności powieści w różnych aspektach, interpretacja jej znaczeń symbolicznych w sposobie ukazania relacji bohater – władza totalitarna)”. Szczególnie istotne jest to, że w komentarzach do przykładowych wypracowań zamieszczonych w informatorze pojęcie „struktury dzieła” ani razu nie zostało wykorzystane jako bezpośrednie uzasadnienie sposobu przyznawania punktów za funkcjonalne wykorzystanie utworu. Informator zawiera omówienie aż jedenastu przykładowych wypracowań, a sposób uzasadniania punktacji koncentruje się przede wszystkim na trafności i funkcjonalności wykorzystania tekstów literackich w odniesieniu do problemu określonego w temacie. [...]

Zwracamy uwagę na wyraźną różnicę pomiędzy sposobem objaśniania części kryteriów w materiałach odnoszących się do roku 2024 a sposobem ich stosowania prezentowanym podczas szkoleń egzaminatorów i obserwowanym w analizowanych przez nas przypadkach z sesji 2026. Co szczególnie istotne, nauczyciele będący egzaminatorami mogli zetknąć się z tym sposobem interpretowania kryteriów dopiero podczas szkoleń organizowanych już po przeprowadzeniu egzaminu. Nauczyciele niebędący egzaminatorami nie mieli natomiast dostępu do tych wytycznych. Z aktualnym sposobem stosowania części kryteriów mogli zetknąć się dopiero podczas wakacji, gdy zgłaszali się do nich uczniowie po wglądach do swoich prac maturalnych. Taki sposób przedstawiania nowej interpretacji kryteriów oceniania uznajemy za wyjątkowo nietransparentny, zwyczajnie nieuczciwy wobec uczniów, nauczycieli oraz egzaminatorów. [...]

Jeżeli kryterium struktury ma tak istotne znaczenie dla punktacji, jego zakres powinien zostać jednoznacznie określony i zilustrowany konkretnymi przykładami. Dlaczego nie zrobiono tego w oficjalnym informatorze zapowiadającym wprowadzenie nowej matury? Dlaczego ani razu podczas omawiania przykładowej punktacji aż jedenastu wypracowań nie wspomniano o tej kategorii?

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

W części 1.4. przytoczyłem te zapisy z Informatora PR, które klarownie określają, że w wypowiedzi argumentacyjnej na poziomie rozszerzonym rozważania analityczno-interpretacyjne wymagają odniesienia się do elementów struktury utworu literackiego. W tej części odpowiedzi ustosunkuję się do sformułowanych przez Państwa wątpliwości dotyczących komentarzy pod przykładowymi wypracowaniami w Informatorze PR.

Przed wszystkim wyjaśniam, że w żadnych materiałach – od Informatora PR, poprzez materiały informacyjno-szkoleniowe dla nauczycieli i uczniów oraz uszczegółowienia do

tematów formułowane corocznie w zasadach oceniania, aż po materiały szkoleniowe dla egzaminatorów – nie ma zapisów sugerujących, że konieczność odwołania się do elementów struktury utworu jest kategorią odrębną od kategorii funkcjonalności wykorzystania utworu literackiego. Przeciwnie – przywoływanie w wypracowaniu elementów struktury utworu to jeden z komponentów uwzględniany w ocenie funkcjonalności utworu, na co zwracałem uwagę w części 1.4.

Ponadto przypominam, że adresatem informatorów o egzaminie maturalnym są nie tylko nauczyciele, lecz także uczniowie szkół ponadpodstawowych. Dlatego w komentarzach pod przykładowymi realizacjami każdego z tematów uwypukla się cechy wywodu uzasadniające ocenę pracy w poszczególnych kryteriach. W odniesieniu do kryterium 2. *Kompetencje literackie i kulturowe* zwraca się uwagę na te elementy struktury utworu literackiego, które zostały w danej realizacji przeanalizowane i zinterpretowane w połączeniu z problematyką utworu. Brak występowania w komentarzach do kryterium 2. sformułowania *struktura utworu* nie oznacza, że w pracach nie przywołano elementów struktury utworu ani że konieczność odwołania się w wypracowaniu do elementów struktury utworu nie została zakomunikowana. Przeciwnie – w komentarzach wskazuje się szczegółowo sposoby kreowania elementów świata przedstawionego (bohaterów, akcji, wątków, motywów, czasu, przestrzeni), narracji, sytuacji lirycznej, które wykorzystano w rozważaniach problemu określonego w danym temacie. Omówię pod tym kątem – wspomniane przez Państwa w liście – wypracowanie na temat paraboliczności.

Przeanalizujmy fragment wypracowania dotyczący *Procesu* Franza Kafki, a następnie uzasadnienie, dlaczego odwołanie do tego utworu w wypracowaniu jest w pełni funkcjonalne. Na zrzucie ekranu 15. zieloną ramką zaznaczono elementy struktury utworu wykorzystane w rozważaniach o roli paraboliczności w kreacji świata przedstawionego w literaturze. Są to:

- groteskowość rzeczywistości przedstawionej w powieści *Proces* przejawiająca się w kreacji przestrzeni i w ciągu zdarzeń niedających się logicznie wytłumaczyć (absurd), zawierających elementy realistyczne i fantastyczne;
- kreacja bohatera;
- motyw labiryntu;
- obrazowanie metaforyczne.

ZRZUT EKRANU 15.

82	„Proces” Franza Kafki także <u>zawiera cechy</u> paraboli. Powieść ta
83	na poziomie dosłownym to historia zmagania Józefa K., z <u>tajemniczą</u>
84	<u>siłą i nieosiągalną instytucją sądu, który wytoczył mu proces</u>
85	i oskarżył o przestępstwo. <u>Bohater</u> jednak nie wie ^X dlaczego i o co
86	został obarczony winą. <u>Rzeczywistość przedstawiona</u> , mimo
87	<u>pozorów realizmu^X jest fantastyczna, groteskowa i absurdalna</u>
88	Czytelnik niewiele wie o bohaterze, nie zna jego nazwiska, a miejsca,
89	<u>w których się znajduje</u> , przypominają ciemną <u>przestrzeń labiryntu</u>
90	sądu, banku czy katedry. Józef K. to przeciętny człowiek, każdy
91	z nas. Proces <u>na poziomie metaforycznym</u> można <u>rozczytywać</u> na
92	wiele sposobów i w różnych kontekstach. Jako powieść o moralności
93	człowieka, gdy bohater ^X najpierw przekonany o swojej niewinności ^X
94	wraz <u>z rozwojem akcji</u> zaczyna wierzyć w swoją winę. Nikt nie stara
95	się mu pomóc, <u>jest osamotniony</u> , uwikłany w proces. <u>O bezsilności</u>
96	<u>człowieka wobec władzy</u> , bo Józef K. nie zna swoich praw, nikt nie
97	liczy się z jego zdaniem, jego los jest z góry przesądzony. Utwór ten
98	to także <u>metafora uogólniająca życie ludzkie</u> . Wina egzystencjalna
99	towarzyszy każdemu od początku życia. Moment narodzin to
100	aresztowanie, całe życie to proces, natomiast śmierć to egzekucja.

Zrzut ekranu 16. to uzasadnienie oceny wypracowania (którego fragment zacytowano powyżej) w kryterium 2. *Kompetencje literackie i kulturowe*.

ZRZUT EKRANU 16.

2. Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt - w wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie <i>Dzumą</i> Alberta Camusa (odczytanie dzieła na poziomie znaczeń symbolicznych i parabolicznych, uniwersalizacja problematyki): również w pełni funkcjonalnie wykorzystano <i>Proces</i> Franza Kafki <u>analiza paraboliczności powieści w różnych aspektach</u> interpretacja jej znaczeń symbolicznych <u>w sposobie ukazania relacji</u> bohater–władza totalitarna) oraz funkcjonalnie wykorzystano wiersz Wisławy Szymborskiej <i>Przypowieść</i> (egzystencjalna refleksja o kondycji człowieka i jej ponadczasowy charakter) - częściowo funkcjonalnie wykorzystany kontekst filozoficzny (odniesienia do filozofii Sartre’a) i kontekst historyczny (odwołanie go II wojny światowej) - bogata argumentacja - funkcjonalność omówionych dzieł literackich świadczy o erudycji zdającego.
--

Analiza uzasadnienia potwierdza, że zawiera ono odniesienia do elementów struktury utworu przywołanych w rozważaniach o roli paraboliczności w *Procesie*. W komentarzu na fioletowym polu wskazano na *analizę paraboliczności powieści w różnych aspektach*, o których zdający napisał w wypracowaniu. Te aspekty to kreacja różnych elementów świata przedstawionego: przestrzeni, akcji, bohatera. W świetle zapisów Informatora PR (pkt 2.1) w wyjaśnieniach do kryterium 2. – *KLik*) są to elementy struktury utworu. Dalej w powyższym

komentarzu jest mowa o *interpretacji jej* [paraboliczności] *znaczeń symbolicznych w sposobie ukazania relacji bohater – władza totalitarna*. W wypracowaniu zdający napisał o takich sposobach ukazania tej relacji, jak groteska, elementy realizmu i fantastyki, motyw labiryntu w kreacji przestrzeni. W świetle zapisów Informatora PR (pkt 2.1) w wyjaśnieniach do kryterium 2. – *KLik*) są to elementy struktury utworu. Wreszcie – z komentarza wynika, że te elementy struktury utworu posłużyły zdającemu do odczytania znaczeń symbolicznych paraboliczności (los Józefa K. jako metafora ludzkiego losu).

Z komentarzy do oceny kryterium 2. *KLik*, zamieszczonych pod wypracowaniami w Informatorze PR, wynika zatem konieczność przywołania w toku wywodu elementów struktury utworu literackiego. Celowo zwrócono uwagę w komentarzach na te elementy poetyki tekstu, które w wypracowaniu zostały poddane analizie i interpretacji, żeby uświadomić odbiorcom informatora, zwłaszcza – uczniom, co w praktyce oznacza odniesienie się w wypracowaniu do struktury utworu.

W tym miejscu chciałbym też przypomnieć, że na strukturę utworu jako na istotny komponent oceny funkcjonalności wykorzystania utworu literackiego w wypracowaniu maturalnym CKE zwracała uwagę również w materiałach informacyjno-szkoleniowych – przede wszystkim w materiale [Kompetencje literackie i kulturowe w wypracowaniu na poziomie rozszerzonym](#) (zrzuty ekranu 17. i 18.).

ZRZUT EKRANU 17.

Nie wystarczy wyjaśnienie, że uczniowie uczący się języka polskiego w zakresie rozszerzonym poznają więcej lektur czy pojęć z zakresu poetyki niż uczniowie uczący się tego przedmiotu wyłącznie w zakresie podstawowym. Uczniowie realizujący podstawę programową w zakresie rozszerzonym powinni doskonalić się nie tylko w umiejętności odczytywania sensów czytanych tekstów, lecz także w umiejętności analizy sposobów kształtowania tych sensów, zjawisk w utworze literackim. **Oznacza to, że przedmiotem swojej analizy mają uczynić nie tylko problematykę tekstu, lecz także jego ukształtowanie.** Ta różnica znajduje swoje odzwierciedlenie w konstrukcji tematów maturalnych na poziomie podstawowym i rozszerzonym, a co za tym idzie – w czynnościach, które zdający powinien podjąć przed przystąpieniem do realizacji tematu i w czasie pisania.

Zrzut ekranu 18.

Rysunek 2. Czynności zdającego w odniesieniu do tematu **na poziomie rozszerzonym**

Polecenie

Rozważ, jaką rolę pełni paraboliczność w kreacji świata przedstawionego w literaturze.

Punktem wyjścia rozważań uczyn przywołaną definicję.

Parabola [...] niesie w sobie uniwersalną, ponadczasową wykładnię praw moralnych, filozoficznych, religijnych, politycznych bądź innych, związanych z sytuacją egzystencjalną człowieka. [...] Charakterystyczną cechą parabolicznego dzieła literackiego jest jego dwupoziomowość wymagająca od czytelnika dojrzałej i rozbudowanej interpretacji – w innym bowiem wypadku dzieło pozostanie odczytane w sposób literalny, uproszczony i nie odsłoni swego ukrytego i nadrzędnego sensu. (Słownik gatunków literackich)

W pracy odwołaj się do:

- **wybranej lektury obowiązkowej**
- **utworów literackich z dwóch różnych epok**
- **wybranego kontekstu.**

**Czynności maturzysty –
przykładowe pytania**

- Czym jest paraboliczność? Jakiej jej cechy podkreślono w definicji?
- Jak może ona przejawiać się w sposobach budowania świata przedstawionego (fabuły, narracji, kreacji bohaterów, czasu i miejsca akcji itd.)?
- Jaki ma to wpływ na przesłanie / sensy tekstu?
- Jakie teksty literackie wykorzystują paraboliczność?
- Jak paraboliczność jest realizowana? W jakich elementach tekstu można ją zauważyć?
- Jakie sensy tekstu są w ten sposób ukazwane?
- Na ile te sposoby są podobne / różne?
- Co może mieć wpływ na jakość wykorzystania paraboliczności w tekście?

Zapewniam, że Informator PR jest aktualny, a konieczność odniesienia się w wypracowaniu na poziomie rozszerzonym do elementów struktury utworu to stały komponent zasad oceniania.

1.7. Państwa stanowisko:

Samo pojęcie struktury, które podczas tegorocznego egzaminu i towarzyszących mu odwołań budziło tyle emocji, zostało zdefiniowane przez CKE wyjątkowo nieprecyzyjnie. Od początku stwarzało pole do nadużyć. Mocno problematyczna jest sytuacja, w której tym samym słowem w zasadach oceniania opisuje się dwie zupełnie inne kwestie. Struktura bowiem według zasad CKE to kompozycja dzieła, za którą uczeń może otrzymać maksymalnie trzy punkty. Jednocześnie w zasadach oceniania dotyczących przyznawania punktów w najważniejszej kategorii KLiK używa się struktury w innym znaczeniu. Stwierdza się, że „funkcjonalne wykorzystanie znajomości tekstu oznacza przywołanie w wypracowaniu: 1) takich elementów jego struktury, jak np. kreacja świata przedstawionego, motywy, tematy, topoty, aluzje obecne w dziele literackim”. To definicja mętna, mało precyzyjna, interpretowana w zaskakujący sposób, a do tego zawierająca rażący błąd składniowy związany z zastosowaniem zaimka „jego”. Wskazuje on nie na tekst literacki, ale na wypracowanie.

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

Sprostowania wymaga kwestia operowania pojęciem *struktura* w zasadach oceniania wypracowania na egzaminie maturalnym z języka polskiego na poziomie rozszerzonym. Przede wszystkim zasady oceniania nie zawierają zapisu, według którego – jak Państwo napisaliście w liście – *struktura [...] to kompozycja dzieła, za którą uczeń może otrzymać maksymalnie trzy punkty*. W zasadach jest natomiast kryterium 3a. *Struktura wypowiedzi*, odnoszące się do kompozycji wypracowania zdającego, a nie – do kompozycji dzieła. W tym kryterium ocenia się sposób uporządkowania treści w wywodzie zredagowanym przez zdającego oraz poprawność podziału wyvodu zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie akapitów. Maksymalna liczba punktów możliwych do uzyskania w kryterium 3a. *Struktura wypowiedzi* wynosi trzy. Z kolei w kryterium 2. *Kompetencje literackie i kulturowe* używa się pojęcia *struktura utworu*, do czego szczegółowo odniosłem się w częściach 1.4.–1.6. niniejszej odpowiedzi. Każde użycie wyrazu *struktura*, wieloznacznego jak większość polskich rzeczowników, zyskuje precyzję dzięki kontekstowi. W tym miejscu dostrzegam potrzebę odniesienia się do rzekomego błędu składniowego w zacytowanym przez Państwa fragmencie zasad oceniania. Ze składni zdania wyraźnie wynika, że zaimek „jego” odnosi się do rzeczownika *tekst*, a nie – do rzeczownika *wypracowanie*, ponieważ w dalszej części zdania wymienia się elementy struktury tekstu literackiego. Ponownie: do sformułowania dokładnej, obiektywnej oceny zagadnienia niezbędny okazuje się pełny kontekst. Dla omawianego zaimka – zarówno lewostronny, jak i prawostronny.

1.8. Państwa stanowisko:

Wątpliwości budzi na przykład zmiana sposobu rozumienia kryterium dotyczącego kompozycji wypracowania. Przez kolejne lata podczas szkoleń egzaminatorów podkreślano, że na maksymalną liczbę punktów w tej kategorii może liczyć wypowiedź, w której „elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy są zorganizowane problemowo”, a więc podporządkowane przemyślanej koncepcji rozwijania różnych aspektów zagadnienia. W praktyce nauczyciele przygotowujący uczniów do egzaminu zwracali zatem uwagę na konieczność problemowego organizowania argumentacji oraz na różnicę pomiędzy kompozycją podporządkowaną określonemu problemowi a układem polegającym przede wszystkim na kolejnym omawianiu poszczególnych utworów. Podczas ostatniej sesji egzaminacyjnej sposób stosowania tego kryterium został przedstawiony mniej restrykcyjnie. Podczas szkoleń jako spełniające wymagania umożliwiające uzyskanie maksymalnej punktacji przedstawiano również rozwiązania kompozycyjne, w których akapity były wprost organizowane wokół kolejnych utworów, czego przykładem było rozpoczęcie akapitu zdaniem: „Moim pierwszym argumentem jest Lalka”. Nie przesądzamy, że taki sposób

interpretowania kryterium jest niewłaściwy. Być może wcześniejsze wymagania dotyczące kompozycji były zbyt restrykcyjne i wymagały korekty. Problem polega jednak na tym, że przez kilka wcześniejszych lat nauczyciele i egzaminatorzy byli przygotowywani do stosowania innego standardu, a zgodnie z nim kształtowali również sposób przygotowywania uczniów do matury.

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

Ani na potrzeby, ani podczas szkolenia dla egzaminatorów przed przystąpieniem do sprawdzania prac maturalnych z języka polskiego w tegorocznej sesji głównej (maj 2026 r.) nie zmieniono sposobu interpretacji zapisów w zakresie kryterium 3. *Kompozycja wypowiedzi*. Oceny układu wyводу dokonuje się w kryterium 3a. *Struktura wypowiedzi*. Maksymalną liczbę punktów w tym kryterium uzyskuje się za problemowe zorganizowanie elementów treściowych wypowiedzi w całości lub w przeważającej części oraz za poprawny podział wypowiedzi w skali ogólnej i w zakresie struktury akapitów. W wyjaśnieniach do tego kryterium (zawartych w Informatorze PR) jest także opisana sytuacja, w której problemowe uporządkowanie wypowiedzi jest zbieżne ze zorganizowaniem według kolejno omawianych utworów literackich (zrzut ekranu 19.).

ZRZUT EKRANU 19.

Wyjaśnienia (kryterium 3a – *Struktura wypowiedzi*)

1. Elementy treściowe wypowiedzi to – najogólniej rzecz ujmując – „bloki”, na które podzielone jest wypracowanie (w najprostszej formie: wstęp – część zasadnicza (rozwińcie) – zakończenie, ale „część zasadnicza” zazwyczaj jest dzielona na kolejne „bloki”, tj. akapity).
 - 1) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane problemowo (w toku problemowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania omawia np. jeden aspekt tematu. Omawiając wybrany aspekt, zdający przywołuje argumentację i przykłady z różnych tekstów literackich / kontekstów; czynnikiem organizującym dany „blok” jest właśnie problem („ponadtekstowo”, „międzytekstowo”), a nie dany tekst literacki.
 - 2) Możliwa jest sytuacja, w której zorganizowanie problemowe „pokrywa się” ze zorganizowaniem według kolejno omawianych tekstów literackich, jeżeli w pracy widoczny jest zamysł kompozycyjny wskazujący na tematyczne ustrukturyzowanie wypowiedzi, np. kolejny tekst literacki stanowi przykład umożliwiający np. uszczegółowienie wcześniej omawianego zagadnienia.

2. Przepisy prawa w zakresie przeprowadzania próbnych egzaminów maturalnych przez CKE

Państwa stanowisko:

Szczególnie problematyczny jest sposób przygotowania i oceniania egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie rozszerzonym. W roku szkolnym 2025/2026 CKE nie zorganizowała tzw. próbnej matury z języka polskiego na tym poziomie.

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

Zgodnie z art. 9a ust 2. pkt 8 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty², do zadań CKE należy m.in. organizowanie testów diagnostycznych w zakresie poziomu przygotowania uczniów albo zdających do egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego i egzaminu zawodowego oraz opracowywanie nowych rozwiązań w zakresie egzaminowania. Ten zapis nie nakłada na CKE obowiązku corocznego przygotowywania arkuszy do przeprowadzenia egzaminów próbnych w szkołach. W 2026 r. CKE opracowała i udostępniła arkusze do przeprowadzenia egzaminów próbnych na poziomie rozszerzonym jedynie w zakresie przedmiotów, z których egzamin zmieniał się co do sposobu zaznaczania przez zdających odpowiedzi na karcie rozwiązań zadań zamkniętych. W arkuszu maturalnym z języka polskiego na poziomie rozszerzonym nie ma zadań zamkniętych. Warto jednak zaznaczyć, że szkołom, które zgłosiły do CKE lub do okręgowych komisji egzaminacyjnych potrzebę przeprowadzenia egzaminu próbnego z języka polskiego na poziomie rozszerzonym, udostępniono arkusze egzaminacyjne wykorzystywane w poprzednich latach w terminie dodatkowym.

3. Procedura rozpatrywania wniosków o weryfikację sumy punktów

Państwa stanowisko:

Oprócz braku spójności w systemie oceniania nasz niepokój budzi sposób, w jaki Centralna Komisja Egzaminacyjna traktuje osoby odwołujące się od wyników matur. Z przykrością zauważamy, że jakość odpowiedzi okręgowych komisji egzaminacyjnych na pisma zgłaszające potrzebę zweryfikowania egzaminacyjnej punktacji budzi bardzo wiele zastrzeżeń zarówno na poziomie merytorycznym, jak i etycznym. W przeanalizowanych przez nas przypadkach wiele odpowiedzi skierowanych do odwołujących się maturzystów jest pisanych nie w tonie bezstronnego uzasadnienia, ale jako protekcyjna polemika ze zdającym. Zdarza się, że weryfikatorzy demonstrują swoją przewagę, ironizują i krytykują adresata za samą próbę zakwestionowania oceny. Jest to szczególnie naganne ze względu na asymetrię relacji: pismo wystawia instytucja dysponująca władzą nad wynikiem egzaminu, a jego odbiorcą jest maturzysta korzystający z ustawowego prawa do weryfikacji.

² [Dz.U. z 2024 r. poz. 750, z późn. zm.](#)

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

Okręgowe komisje egzaminacyjne dokładają wszelkich starań, aby zadania, które zostały im powierzone, wykonywać rzetelnie, z dbałością o obiektywność oceniania i z zastosowaniem elementarnych zasad etycznych. Dziękuję za zgłoszenie przez Państwa kwestii pojawiania się słownictwa wartościującego negatywnie w odpowiedziach na wnioski o weryfikację sumy punktów adresowanych do zdających. Zapewniam, że szczegółowo zbadam sytuację i wdrożę stosowne działania.

4. Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego

Państwa stanowisko:

Do poważnych uchybień Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego zaliczyć można odpowiedzi, w których ekspert neguje obecność w utworze lirycznym słów, które się w nim znajdują, narzuca jednoznaczne interpretacje tam, gdzie należy docenić indywidualne rozumienie utworu i ciekawą interpretację ucznia. Podczas naszych analiz zetknęliśmy się z przypadkami, gdy ostateczna instancja, jaką jest Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego, wskazywała maturzystom błędy rzeczowe, które błędami rzeczowymi ewidentnie nie były, np. przekonywała zdającego, że nie miał prawa nazwać osób budujących powstańcze barykady w wierszu „Budując barykadę” Anny Świrszczyńskiej powstańcami, gdyż byli to „cywile, reprezentanci niższych warstw społecznych”.

Dobrze wiemy, że błędy w sprawdzeniu prac zdarzają się i będą zdarzać. Nie da się tego zjawiska całkowicie wyeliminować. Jeśli jednak Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego powołane do bycia ostatecznym merytorycznym autorytetem tworzy wątpliwe merytorycznie uzasadnienia odmawiające uczniowi prawa do własnej interpretacji utworu, np. pouczając maturzystę, że „Wesele” i „Moralność pani Dulskiej” to utwory „niemające z groteską nic wspólnego” albo oceniając tok rozumowania zdającego słowami „przykład niewiarygodnej naiwności”, mamy do czynienia z sytuacjami bulwersującymi.

Tego rodzaju praktyki nie tylko są sprzeczne ze stanem badań literackich, podstawowymi zasadami etyki językowej, ale także stoją w opozycji do dyspozycji wskazanej w informatorze maturalnym: „Egzaminator nie może kierować się własnym wyobrażeniem, jak inaczej/lepiej można by taką pracę napisać. W ocenie należy uwzględnić to, co w pracy jest, a nie to, co zdaniem egzaminatora mogłoby/powinno w niej być”.

Stanowisko Centralnej Komisji Egzaminacyjnej:

Dziękuję za zgłoszenie zastrzeżeń merytorycznych do rozstrzygnięć podejmowanych przez Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego rozpatrującego odwołania zdających od wyniku weryfikacji sumy punktów z części pisemnej egzaminu maturalnego. Wyjaśniam, że – zgodnie z art. 9ca ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie oświaty – listę arbitrów w zakresie egzaminu maturalnego do rozpatrywania odwołań prowadzi minister właściwy do spraw oświaty i wychowania. Dwuosobowy skład KAE do rozpatrzenia danego odwołania wyznacza dyrektor CKE, przy czym na listę arbitrów KAE nie może zostać wpisana osoba będąca pracownikiem CKE albo okręgowych komisji egzaminacyjnych. Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego może się zwrócić do Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z wnioskiem o opinię dotyczącą rozwiązania danego zadania lub zadań egzaminacyjnych. Jednak ta opinia nie jest dla KAE wiążąca (art. 44zzzt ust. 16).

Wobec zgłoszonego przez Państwa w liście zawiadomienia o podejrzeniu nieprawidłowości w rozstrzygnięciach arbitrów KAE informuję, że zbadam sprawę oraz wdrożę działania zgodne z przepisami prawa w zakresie funkcjonowania tego podmiotu.

5. Podsumowanie

Szanowni Państwo,

pragnę jeszcze raz podkreślić, że w czasie sesji egzaminacyjnej przeprowadzonej w 2026 r. nie zmieniono zasad oceniania egzaminu maturalnego z języka polskiego ani na poziomie podstawowym, ani – na rozszerzonym. Informatory o egzaminach są aktualne, a materiały informacyjno-szkoleniowe mogą się okazać wartościową pomocą dydaktyczną w przygotowaniu uczniów do egzaminu.

Jednocześnie zapewniam, że Centralna Komisja Egzaminacyjna dokłada wszelkich starań, aby egzaminy zewnętrzne były dla wszystkich uczniów przeprowadzane w takich samych warunkach, oceniane przez wszystkich egzaminatorów zgodnie z jednolitymi zasadami oceniania i aby wynik uzyskany przez zdających był odzwierciedleniem ich wiedzy oraz umiejętności.

Signed by / Podpisano przez:

Robert Krzysztof Zakrzewski

Date / Data: 2026-10-22 10:35

Z poważaniem

dr hab. Robert Zakrzewski

dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/